

“Shaxs xususiyatlarini o‘rganish” (deviant xulq-atvorga moyillik) testi

Ko‘rsatma: Sizni shaxsiyatingizning ayrim xususiyatlarini aniqlashga yordam beradigan bir qator savollarga javob berishingizni so‘raymiz. Bu yerda “to‘g‘ri” yoki “noto‘g‘ri” javoblar mavjud emas. Har bir savolga javob berish uchun o‘z shaxsingizga mos keladigan javoblardan birini tanlang va tegishli ustunga “+” belgisini qo‘ying.

Javob berayotganda esda tuting:

1. O‘ylashga ko‘p vaqt sarflamay, hayolingizga kelgan birinchi javobni belgilang.
2. Noaniq fikrlarga uzoq o‘ylab ko‘p vaqtingizni sarflamang.
3. Hech narsani o‘tkazib yubormasdan barcha savollarga ketma-ket javob berishga harakat qiling. Ehtimol, ba‘zi savollar Sizga unchalik aniq emasdek tuyuladi, lekin shunga qaramay, eng aniq javobni topishga harakat qiling. Ba‘zi savollar Sizga shaxsiydek tuyulishi mumkin, ammo javoblar oshkor etilmaydi.

4. Javoblaringiz bilan yaxshi taassurot qoldirishga urinmang, ular haqiqatga yaqin bo‘lishi kerak.

So‘rovnoma va javoblar varaqasi

Sinfi _____

Jinsi _____

(o‘g‘il / qiz)

Agar siz bayonotga rozi bo‘lsangiz – “Ha”, qo‘shilmayman – “Yo‘q”, ishonchingiz komil bo‘lmasa – “Ba‘zan”.

№	Savollar	Ha	Ba‘zan	Yo‘q
1.	Men har doim bergan va‘dalarimni bajaraman.			
2.	Mening boshqalar bilan bo‘lishishni istamaydigan fikrlarim bor.			
3.	Jahlim chiqqanda tez-tez o‘zimni boshqara olmay qolaman.			
4.	Ba‘zida g‘iybat qilishim mumkin.			
5.	Ba‘zida o‘zim tushunmaydigan narsalar haqida gapirishga to‘g‘ri keladi.			
6.	Men doim faqat rost gapiraman.			
7.	Maqtanishni yoqtiraman.			
8.	Men hech qachon kechikmayman.			
9.	Men barcha odatlarimni yaxshi deb bilaman.			
10.	Ba‘zida ota-onam bilan gap talashib yoki janjallashib qolaman.			
11.	Ba‘zan ko‘chani kerakli joydan emas, o‘zim uchun qulay bo‘lgan joyda kesib o‘taman.			
12.	Men doim transportda yo‘l haqqini to‘layman.			
13.	Ba‘zida qo‘pol behayo so‘zlar bilan urishgim keladi.			

14.	Tanishlarim orasida menga yoqmaydigan odamlar ham bor.			
15.	Men hech qachon ijtimoiy xulq-atvor qoidalarini buzmayman.			
16.	Men o'qishni va ishlashni xohlamayman.			
17.	Men uydan ketib, boshqa joyda yashashim mumkin.			
18.	Meni yomon xulq-atvorim uchun militsiyaga olib ketishgan.			
19.	Agar menga kerak bo'lsa yoki chindan ham xohlasam, boshqa birovni narsasini olishim mumkin.			
20.	Men voyaga yetmaganlar ishlari bo'yicha bo'limda ro'yxatga olinganman.			
21.	Meni ko'pincha atrofdagilar xafa qilishadi (laqab qo'yishadi, kaltaklashadi, pul va narsalarni olib qo'yishadi).			
22.	Meni sudlangan qarindoshlarim yoki tanishlarim bor.			
23.	Menda amalga oshishi kerak bo'lgan kuchli istaklarim bor.			
24.	Menda adolatni tiklash uchun qasos olish istagi bor.			
25.	Men atrofdagilarga ishonmayman.			
26.	Men buyuk va kuchli bo'lishni xohlayman.			
27.	Men umidsizlikni, xafagarchilikni, kuchsiz g'azabni his qilyapman.			
28.	Men sinfdoshlarimga, boshqa odamlarga, kattalarga hasad qilaman.			
29.	Agar mumkin bo'lmasa, ammo chindan xohlasangiz, unda mumkin.			
30.	Kuchli va boy odamlar barcha qoidalar va qonunlarga rioya qilishlari shart emas.			
31.	Menda tamaki chekaman.			
32.	Men pivo yoki boshqa spirtli ichimliklar iste'mol qilaman.			
33.	Men bo'yoq, yelimni xidlab ko'rganman va psixotrop dori vositalarini iste'mol qilganman.			
34.	Ota-onam tez-tez spirtli ichimliklarni iste'mol qilib turishadi.			
35.	Do'stlarim chekadilar, spirtli ichimliklar ichishadi.			
36.	Insonlar mast qiluvchi ichimliklarni kayfiyatni ko'tarish uchun iste'mol qiladilar.			
37.	Spirtli ichimliklar iste'mol qilish va tamaki mahsulotlarini chekish - ulg'ayganlik belgisini bildiradi.			
38.	Oiladagi, maktabdagi muammolardan yoki yolg'izlikdan ichgim yoki chekim keladi.			
39.	Bolalar, kattalar urf bo'lganligi va topish osonligi sababli ichib va chekadilar.			
40.	Bolalar qiziquvchanlikdan, ahmoqlikdan ichishadi va chekishadi.			

41.	Biror narsadan lazzatlanish - hayotda intilish kerak bo'lgan eng muhim narsa.			
42.	Menga kuchli hissiyotlar va tajriba kerak.			
43.	Hech kimga bildirmay, spirtli ichimliklar, tamaki mahsulotlari va giyohvand moddalarni sinab ko'rgim keladi.			
44.	Spirtli ichimliklar va tamakining odamlarga zararli ta'sirini bo'rttirib yuborishgan.			
45.	Agar atrofimdagilar chekishsa, ichishsa men ham buni qilaman.			
46.	Men hayvonlarga, odamlarga kamdan-kam achinaman.			
47.	Men tez-tez o'qituvchilar, sinfdoshlar bilan bahslashaman yoki tortishaman.			
48.	Ota-onam bilan te-tez urishib turaman.			
49.	Men haqoratlarni kechirmayman.			
50.	Kayfiyatim yomon bo'lsa, boshqa birovni ham xafa kilib qo'yishim mumkin..			
51.	Boshqalarni g'iybat qilishni yaxshi ko'raman.			
52.	Menga hamma bo'ysunishini xohlayman.			
53.	Men bahslarni so'z bilan emas, janjal bilan hal qilishni afzal ko'raman.			
54.	Do'stlarim bilan birga men biror narsani buzishim mumkin, begonalarni bezovta qilishim mumkin.			
55.	Ko'pincha men jirkanish, nafrat, g'azabni his qilaman.			
56.	Menda biror narsani sindirish, baland ovozda gapirish, eshikni taqillatib yopish, baqirish, janjal qilish istagi bor.			
57.	G'azablenganimda baqirishim yoki kimnidir urishim mumkin.			
58.	Men ba'zi jangovar harakatlarda mamnuniyat bilan qatnashgan bo'lardim.			
59.	Agar biror narsa menga yoqmasa, boshqa birovning narsasini ataylab buzishim mumkin.			
60.	Men katta va kuchli bo'lishni xohlayman.			
61.	Meni hech kim tushunmayotganini, hech kim menga qiziqmayotganini his qilyapman.			
62.	Menga hech narsa bog'liq emasligini his qilaman, umidsizlikka tushaman.			
63.	O'zimga ba'zida zarar yetkazishim mumkin.			
64.	Maoshi yaxshi bo'lsa, hayotim uchun xavfli bo'lgan ishga ham kirishardim.			
65.	O'zimga turli yo'llar bilan yetkazgan har qanday zarar kattalarning e'tiborini tortadi va ular menga boshqacha munosabatda bo'lishadi, deb o'ylayman.			
66.	Boshqalar, ota-onalar oldida o'zimni aybdor his qilaman.			

67.	Muammolarimni o‘zim hal qila olmayman, boshqalarni yordamini kutaman.			
68.	Ro‘yobga chiqmagan orzularim juda ko‘p.			
69.	Men o‘zimni yaxshi inson deb o‘ylamayman.			
70.	Nima qilish mumkin va nima mumkin emasligini har doim ham tushunmayman.			
71.	Men ko‘pincha biron bir narsa xususida qaror qabul qila olmayman.			
72.	Ko‘prik ustida turganimda, ba‘zan pastga sakragim keladi.			
73.	Men iliq, ishonchli munosabatlarga ehtiyoj sezaman.			
74.	Ataylab og‘riqqa chidash ba‘zida men uchun yoqimli.			
75.	Men his-hayajonga to‘la hayotga ehtiyoj sezaman.			

Shkalalar tavsifi

So‘rovnoma 75 ta savoldan iborat bo‘lib, har biri 15 ta savoldan iborat 5 ta blokka bo‘lingan.

1-blokdagi (1-15-savollar) savollar orqali o‘smirlarning ijtimoiy shartli xatti-harakatlarga moyilligi (javoblarning samimiyligi ko‘lami), ijtimoiy tarafdorlik, nisbatan buzg‘unchi, anti-ijtimoiy yoki deviant yo‘nalganlik aniqlanadi, shuningdek, boshqalarning ta‘siriga tushish ehtimolining yuqoriligi, ijtimoiy munosabatlarning harakati, guruhning fikri, harakatlardagi muvofiqlik darajasi hisobga olinadi.

Ushbu shkala bo‘yicha o‘rtacha qiymatlar yetakchi faoliyat, aqliy va shaxsiy rivojlanishning asosi sifatida muloqot qilish bilan tavsiflangan o‘smirlarning yosh xususiyatiga mos keladi. Kam qiymatlar o‘smirning moslashuvi yo‘qligi va hatto tengdoshlari guruhlaridan ajralib turishi, chetlanganligi, uning tortinchoqligini ko‘rsatishi mumkin.

Yuqori qiymatlar guruhga yuqori moslashuvchanlik ko‘rsatkichidir, lekin shu bilan birga, guruhga, boshqa odamlarga yoki muloqotga qaramlikning namoyon bo‘lishidir.

2-blokdagi (16-30-savollar) savollar - huquqbuzarlik (noqonuniylikdan oldingi) xatti-harakatlari jamiyatga, huquqiy normalarga zid, ijtimoiy tartib va atrofdagi odamlarning farovonligiga tahdid soladigan, shu jumladan taqiqlangan har qanday harakat yoki harakatsizlikni baholaydi.

Huquqbuzarlarga quyidagilar kiradi:

1) ma‘muriy huquqbuzarliklar - yo‘l harakati qoidalarini buzish, mayda bezorilik, qo‘pol so‘zlar, jamoat joylarida behayo so‘zlar, fuqarolarni haqoratlash, jamoat joylarida spirtli ichimliklar ichish va mast holda ko‘rinish;

2) intizomiy huquqbuzarliklar - o‘zlarining bevosita majburiyatlarini bajarmaslik yoki lozim darajada bajarmaslik, o‘smirlar uchun uzrsiz sabablarga ko‘ra darslarni qoldirish, ta‘lim muassasasida yoki jamoat joylarida alkogolli, giyohvandlik yoki toksik mastlik holatida bo‘lish, alkogolli ichimliklar ichish, giyohvandlik yoki zaharli moddalarni iste‘mol qilish, xavfsizlik qoidalarini buzish;

3) jinoyatlar - jinoyat qonunida nazarda tutilgan va jazolash tahdidi ostida u tomonidan taqiqlangan ijtimoiy xavfli harakatlar - o‘g‘irlik, sog‘liqqa shikast yetkazish, transport vositalarini o‘g‘irlash, vandalizm, terrorizm va boshqa harakatlar, ular uchun 16 yoshdan boshlab jinoiy javobgarlik choralari ko‘riladi; 14 yoshdan boshlab ayrim jinoyatlar uchun; jinoiy javobgarlikka tortilmagan shaxslar tomonidan jinoyat deb topilgan qilmishlarning sodir etilishi tarbiyaviy xarakterdagi ta‘sir choralari qo‘llashga (maxsus ta‘lim muassasasiga joylashtirish va boshqalar) sabab bo‘ladi.

3-blokda (31-45-savollar) addiktiv (zararli odatlarga qaramlik) xatti-harakatlar baholanadi:

1) ruhiy holatni o'zgartiradigan turli xil moddalarni suiiste'mol qilish;
shu jumladan alkohol va tamaki chekish, ularga qaramlik paydo bo'lgunga qadar;
2) kuchli his-tuyg'ularning rivojlanishi bilan birga keladigan, muayyan moddalarni qabul qilish yoki doimiy ravishda muayyan narsalarga yoki faol harakatlarga bog'lanish orqali o'zining ruhiy holatini o'zgartirish orqali haqiqatdan qochish istagida ifodalangan buzg'unchi xatti-harakatlar shakllaridan biri;

3) kasallik emas, balki xatti-harakatlarning buzilishi.

Qaramlik turlarining xilma-xilligini hisobga olish kerak:

1) an'anaviy talqin - kimyoviy - psixofaol moddalarga qaramlik;
2) oraliq - oziq-ovqatga qaramlik (ochlik, ortiqcha ovqatlanish);
3) kimyoviy bo'lmagan - azart o'yinlarga (qimor, qimor o'yinlariga qaramlik), erotik (sevgi va qochishga qaramlik, jinsiy), ijtimoiy jihatdan maqbul (ishchanlik, sportga qaramlik, shopping (xarid qilish), aloqaga qaramlik, diniy qaramlik), texnologik - (internetga qaramlik, giyohvandlik), ijtimoiy tarmoqlarga, mobil telefonlar va SMSga qaramlik, televideniye qaramlik), tabaqalanmagan (zavqga qaramlik, yig'ish, fanatizm, ruhiy izlanish).

4-blokda (46-60-savollar) tajovuzkor xatti-harakatlar baholanadi- atrofda odamlarga qaratilgan og'zaki va jismoniy tajovuz, dushmanlik, negativizm, beadablik va qasoskorlik.

Agressiv o'smir ota-onasiga qarshi chiqadi, u hurmat qiladigan insonlar ota-onasi emas balki atrofda boshqa insonlar va bu xususiyat o'smirlik yoshiga xosdir. tajovuzkorlik esa har xil shakllarga ega bo'lib, uning xarakter xususiyatiga aylanadi. Agressiv xulq-atvor turli shakllarda bo'lishi mumkin: jismoniy, og'zaki, bilvosita tajovuz; norozilik shubha, negativizm. Jismoniy va og'zaki tajovuz tashqi ko'rinishga ega, boshqa shakllari esa yashirindir: vandalizm, zo'ravonlikni tomosha qilib turish, mulk va kiyim-kechaklarga zarar keltirish, asabiylashish va doimiy norozilik, boshqa odamlarni ayblash va ularni tanqid qilish.

Agressiv xatti-harakatlarning har qanday shakli o'smirning o'zini o'jarlik bilan qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Bolaning asosiy ehtiyojlari erkinlik va o'z taqdirini o'zi belgilash bo'lganligi sababli, bolani harakat erkinligidan mahrum qilgan tarbiyachi uning rivojlanishining tabiiy kuchlarini yo'q qiladi.

5 blokda (61-75-savollar) o'z-o'ziga zarar yetkazuvchi (autoagressiv) xatti-harakatlar, o'ziga og'riq va jismoniy zarar yetkazish istagi, insonning hayotdan ongli ravishda voz kechishi harakatlari bilan bog'liq, uni tugatishga qaratilgan yoki to'liq bo'lmagan urinishlar baholanadi.

Yosh xususiyatlariga ko'ra - yuqori hissiy sezuvchanlik va sezgirlik, stressga nisbatan past qarshilik, tashqi vaziyat muammolari va ichki tajribalar bilan kurashishning shakllangan modellarining yo'qligi, tengdoshlar bilan yaqin aloqada bo'lish zarurati, kattalardan ozod bo'lish istagi, yosh inqirozini boshdan kechirish va boshqalar - o'smirlar xavf ostida ekanligini anglatadi va ularga e'tibor berish kerakligini talab etadi.

Natijalarni qayta ishlash.

Sinaluvchiga ko'rsatilgan savollarning har biriga o'z munosabatini bildirish taklif etiladi, ular savollarni o'tkazib yuborishga yo'l qo'ymaslik kerak, chunki bu ishonchli natijaga erishishga imkon bermaydi.

Natijalarni qayta ishlashda har bir javob 2 dan 0 balgacha baholanadi:

“ha” - 2 ball,

“ba'zan” - 1 ball,

“yo'q” - 0 ball.

Har bir shkala uchun mumkin bo'lgan maksimal ball - 30 ball.

Olingan natijalarni sharhlash shkala bo'yicha yuqori umumiy ball (ballarda) ijtimoiy-psixologik moslashuvning yuqori darajasini ko'rsatishga asoslanadi:

21 dan 30 balgacha bo'lgan qiymatlar aniq ijtimoiy-psixologik moslashuv sifatida baholanadi,

11 dan 20 balgacha - yengil darajadagi ijtimoiy-psixologik moslashuv;

0 dan 10 balgacha - ijtimoiy-psixologik moslashuv belgilari yo'q.

I shkala ijtimoiy shartli xatti-harakatlar	0-10	Ijtimoiy shartli shartli xulq-atvorning yo'qligi, individuallashtirish
	11-20	Ijtimoiy shartli shartli xulq-atvor mavjud
	21-30	Ijtimoiy shartli shartli xulq-atvorning shakllanganligi
II shkala Delinkvent xulq atvor	0-10	Delinkvent xulq-atvor belgilarining yo'qligi
	11-20	Delinkvent xulq-atvorning vaziyatga bog'liq moyilligi aniqlandi
	21-30	Delinkvent xulq-atvorning shakllangan modeli
III shkala Qaramlik (addiktiv) xulq-atvor	0-10	Qaramlik xulq-atvor belgilarining yo'qligi
	11-20	Qaramlik xulq-atvorning vaziyatga bog'liq moyilligi aniqlandi
	21-30	Qaramlik xulq-atvorning shakllangan modeli
IV shkala Agressiv xulq-atvor	0-10	Agressiv xulq-atvor belgilarining yo'qligi otsutstviye priznakov agressivnogo povedeniya
	11-20	Agressiv xulq-atvorning vaziyatga bog'liq moyilligi aniqlandi
	21-30	Qaramlik xulq-atvorning shakllangan modeli
V shkala suitsidal (autoagressiv) xulq-atvor	0-10	Suitsidal xulq-atvor belgilarining yo'qligi
	11-20	Suitsidal xulq-atvorning vaziyatga bog'liq moyilligi aniqlandi
	21-30	Suitsidal xulq-atvorning shakllangan modeli sformirovannaya povedeniya

O'smirlarning deviant xulq-atvorga moyilligining o'rtacha guruh ko'rsatkichlari ($M \pm m$), ballarda

Ko'rsatkichlar (ballarda)	Kichik o'smirlar (10-12 yosh) n=906	O'rta o'smirlar (13-15 yosh) n=919	Katta o'smirlar (16 yoshdan boshlab) n=87
Ijtimoiy qabul qilingan xulq	15,44±0,18	17,28±0,18	18,55±0,60
Delinkvent xulq	7,63±0,21	8,95±0,21	9,25±0,63
Addiktiv xulq	5,90±0,19	8,19±0,20	9,37±0,61
Agressiv xulq	6,82±0,25	9,20±0,21	9,98±0,96
Suitsidal xulq	10,09±0,27	10,87±0,23	11,44±0,80